

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 17.10.2008
KOM(2008) 642 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI

Regiony najbardziej oddalone atutem Europy

KOMUNIKAT KOMISJI

Regiony najbardziej oddalone atutem Europy

1. WPROWADZENIE

Zjawiska globalizacyjne, zmiany klimatyczne oraz demograficzne, migracje ludności, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi takimi jak zasoby morza, jak również kwestie dotyczące produkcji rolnej zaliczają się do wyzwań, przed którymi stoi cała Europa.

Mając na uwadze wrażliwość oraz szczególne uwarunkowania regionów najbardziej oddalonych (RNO) oraz w celu pogłębienia refleksji nad zmianami w europejskiej strategii dotyczącej tych regionów, Komisja Europejska, w kontekście tych wyzwań, rozpoczęła w 2007 r. szeroko zakrojone konsultacje¹. Swym zasięgiem objęły one instytucje europejskie, państwa członkowskie, regiony najbardziej oddalone, grupy społeczno-zawodowe, ośrodki badawcze oraz uczelnie wyższe. W dniach 14-15 maja 2008 r. Komisja zorganizowała również w Brukseli partnerską konferencję międzyinstytucjonalną.

Liczne uwagi, które napłynęły do Komisji, wskazują na potrzebę zwiększenia roli najbardziej oddalonych regionów Unii Europejskiej (UE) oraz opracowania nowej strategii, która, mając na względzie ich szczególne uwarunkowania, przyniosłaby zmianę paradygmatu, to znaczy nowe postrzeganie RNO jako „regionów możliwości” charakteryzujących się dużym potencjałem rozwoju.

W oparciu o te uwagi niniejszy komunikat:

- Odpowiada na wniosek przedstawiony przez szefów państw i rządów dotyczący przedstawienia wyników konsultacji społecznych jak również na propozycje w tej dziedzinie (konkluzje Rady Europejskiej z grudnia 2007 r., art. 59).
- Otwierając drogę do nowego paradygmatu, przedstawia on propozycję zmiany podejścia do budowania strategii oraz zalecenia w celu zagwarantowania optymalnego wykorzystania istniejących instrumentów i możliwości w obecnej perspektywie finansowej (2007-2013).

2. EWOLUCJA EUROPEJSKIEJ STRATEGII DLA RNO

Już w 1999 r. UE uznała szczególne, w porównaniu do pozostałych regionów europejskich, uwarunkowania geograficzne i ekonomiczne RNO: oddalenie, położenie wyspiarskie, niewielka powierzchnia, trudna topografia i klimat oraz zależność gospodarcza od niewielkiej liczby produktów (patrz art. 299 ust. 2 TWE). Uwarunkowania te stanowią przeszkodę dla zrównoważonego i harmonijnego rozwoju. Poprzez różne programy i działania UE stara się

¹ Konsultacje rozpoczęte komunikatem Komisji „Strategia dla regionów najbardziej oddalonych: osiągnięcia i plany na przyszłość” COM(2007)507 wersja ostateczna.

minimalizować te przeszkody upowszechniając spójność ekonomiczną i społeczną tych regionów².

W 2004 r. UE określiła opartą na podejściu całościowym strategię skoncentrowaną na trzech osiach: dostępności i zmniejszaniu skutków pozostałych ograniczeń, konkurencyjności oraz integracji regionalnej. W związku z trwałym charakterem wspomnianych przeszkód w rozwoju RNO, podejście to pozostaje aktualne, wymaga jednak pogłębienia, tak aby mogło odpowiedzieć na nowe wyzwania.

Mając na uwadze powyższe Komisja uznała we wrześniu 2007³ konieczność „kontynuowania wysiłków na rzecz dostosowania polityk wspólnotowych oraz oferowania konkretnego wsparcia w każdym przypadku, kiedy zachodzi taka potrzeba”. Takie uwzględnienie szczególnych uwarunkowań RNO jest wdrażane od 2007 r. dzięki przyjęciu nowych programów i środków dla RNO; powinno zatem pozwolić tym regionom na odniesienie wyraźnych korzyści w ramach tych trzech osi strategii.

Zmniejszenie deficytu dostępności

Programy operacyjne Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na okres 2007-2013 opracowano z myślą o kontynuowaniu wysiłków na rzecz zmniejszenia problemów dostępności poprzez inwestycje w infrastrukturę transportową i telekomunikacyjną oraz poprzez zapewnianie środków operacyjnych dzięki nowej specjalnej puli środków przeznaczonej na pokrycie dodatkowych kosztów. Łącznie prawie 1 710 mln EUR środków EFRR (czyli około 36 % całej alokacji EFRR przyznanej RNO) przeznaczonych zostanie na poprawę dostępności tych regionów.

Ponadto Komisja zaakceptowała system wsparcia dla transportu we francuskich departamentach zamorskich⁴ jak również pomoc o charakterze socjalnym dotyczącą transportu lotniczego (w Gujanie⁵ oraz na Maderze, analogicznie do pomocy przyznanej w przeszłości dla Gwadelupy, Martyniki i Reunion).

Wzrost konkurencyjności

Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi wdrażania strategii lizbońskiej oraz strategii z Göteborga regiony najbardziej oddalone podjęły wyzwanie podniesienia konkurencyjności gospodarczej swoich terytoriów opracowując na lata 2007-2013 strategię rozwoju opartą na ich potencjale wewnętrznym. W ramach programu operacyjnego EFRR oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) skupiono się zwłaszcza na znaczącym skoncentrowaniu środków na

² Od czasu ostatniego rozszerzenia UE RNO jako całość nie należą już do grupy regionów najbiedniejszych. Niemniej jednak w porównaniu ze średnią wspólnotową w 2005 r. (UE-27=100), Gujana (PKB na mieszkańca = 50,5), Reunion (PKB na mieszkańca = 61,6) a także Azory (PKB na mieszkańca = 66,7) oraz w mniejszym stopniu Gwadelupa (PKB na mieszkańca = 70,6) i Martynika (PKB na mieszkańca = 75,6) należą nadal do regionów najmniej zamożnych UE-27. Wyspy Kanaryjskie (PKB na mieszkańca = 93,7) oraz Madera (PKB na mieszkańca = 94,9) zbliżają się do średniej wspólnotowej.

³ Komunikat Komisji „Strategia dla regionów najbardziej oddalonych: osiągnięcia i plany na przyszłość” COM(2007)507 wersja ostateczna z 12 września 2007 r.

⁴ Pomoc państwa N199/2007 dotycząca wsparcia dla transportu we francuskich departamentach zamorskich.

⁵ Pomoc państwa N 912/2006 dotycząca pomocy indywidualnej o charakterze socjalnym w odniesieniu do obsługi wewnętrznego transportu lotniczego w Gujanie oraz dla transportu lotniczego w autonomicznym regionie Madery.

dziedzinach określonych w strategii lizbońskiej oraz na potrzeby opracowania regionalnych strategii innowacyjności, jak również na wzmacnianiu kapitału ludzkiego w dziedzinie badań i innowacji.

Programy rozwoju obszarów wiejskich w okresie 2007-2013 wzmacniają również konkurencyjność RNO poprzez skoncentrowanie się na utrzymaniu wydajności sektora rolnego, pomocy dla sektorów objętych restrukturyzacją, kształceniu ustawicznym, rozwoju produkcji wysokiej jakości oraz na ochronie środowiska naturalnego.

W dziedzinie rolnictwa, projekt rozporządzenia „bilans zdrowia”⁶ zachowuje wyłączenia dotyczące RNO w kwestii oddzielenia płatności bezpośrednich od produkcji oraz modulację tych płatności. Projekt ten przewiduje również przekazanie kwoty 24,46 mln EUR w ramach płatności bezpośrednich do systemu POSEI od początku roku budżetowego 2010.

Ponadto w ramach reformy wspólnej organizacji rynku wina Komisja wzięła pod uwagę wnioski RNO dotyczące utrzymania obecnego modelu restrukturyzacji winnic, jak również wyłączenia z systemu karczowania winorośli. W kwestii destylacji i wykorzystania skoncentrowanego moszczu gronowego dzięki wprowadzeniu zmiany do rozporządzenia (WE) 247/2006 zachowane zostanie status quo.

W sektorze rybołówstwa Europejski Fundusz Rybacki (EFR) pomaga wspólnotom rybaków zdywersyfikować ich działalność, zachować konkurencyjność na rynku świeżych ryb poprzez rozwijanie produkcji o dużej wartości dodanej oraz podnosić stopień zaopatrzenia rynków lokalnych dzięki akwakulturze.

Komisja przedstawiła w październiku 2007 r. swoją wizję nowej zintegrowanej polityki morskiej Unii Europejskiej⁷, która wzmacniając synergię i spójność z politykami sektorowymi, lepiej odpowie na szczególne potrzeby RNO.

Ponadto w dziedzinie pomocy państwa pewne przepisy mają za zadanie promować inwestycje w produkcję, tworzenie miejsc pracy lub kształcenie zawodowe, uwzględniając jednak szczególne trudności, które napotykają RNO⁸. Specjalne systemy fiskalne i celne⁹ zatwierdzone w celu pomocy RNO pozwolą na kontynuowanie pomocy niezbędnej dla zachowania konkurencyjności gospodarek tych regionów, w szczególności w przypadku niektórych sektorów lub typów produktów.

Wzmacnianie integracji regionalnej

⁶ COM(2008)306 wersja ostateczna z 20.5.2008.

⁷ Komunikat Komisji „Zintegrowana polityka morska UE” COM(2007)575 wersja ostateczna, niebieska księga, SEC(2007) 12/78/2 plan działań.

⁸ Na przykład pomoc państwa NN 22/2008 dotycząca środków pomocowych w ramach pobierania opłat AIEM (Arbitrio sobre las Importaciones y Entregas de Mercancias en las islas Canarias) tj. podatku lokalnego od towarów importowanych i dostarczanych na Wyspy Kanaryjskie. Decyzja 2008/417/CE z 3.6.2008, w sprawie obniżonej stawki podatku akcyzowego w odniesieniu do piwa produkowanego na terenie autonomicznego regionu Madera. Pomoc państwa N421/2006, zezwolenia na system pomocy państwa w formie obniżonej stawki podatkowej dla przedsiębiorstw zarejestrowanych w strefie wolnocłowej Madery.

⁹ Na przykład decyzja Rady 2008/439/CE z 9.6.2008 dotycząca zmian w systemie opłat za dokowanie towarów w zakresie nowych produktów pochodzących z Gujany. Rozporządzenie Rady (WE) nr 645/2008 z dnia 8.7.2008 r. otwierające autonomiczne wspólnotowe kontyngenty taryfowe na przywóz niektórych produktów rybołówstwa na Wyspy Kanaryjskie.

Programy współpracy terytorialnej 2007-2013 współfinansowane przez EFRR oferują możliwości rozwoju planu działania na rzecz szerszego sąsiedztwa. Jako przykład można podać program „Makaronezja”¹⁰ (MAC), w ramach którego prawie jedną trzecią środków z EFRR poświęcono na współpracę z krajami trzecimi. Równolegle w ramach indykatywnych programów krajowych dziesiątej edycji Europejskiego Funduszu Rozwoju Mauretania, Senegal i Republika Zielonego Przylądka przeznaczyły środki finansowe, lub zamierzają to zrobić, na współpracę z RNO. Ponadto Wyspy Kanaryjskie wdrażają obecnie program współpracy ponadgranicznej z Marokiem współfinansowany przez instrument na rzecz szerszego sąsiedztwa oraz EFRR.

Dodatkowo RNO wchodzące w skład Makaronezji odgrywają zasadniczą rolę we wdrażaniu specjalnego partnerstwa pomiędzy UE i Republiką Zielonego Przylądka¹¹.

Szczególne postanowienia włączone do umów o partnerstwie gospodarczym (EPA) z myślą o RNO – ułatwienia we współpracy z krajami AKP, klauzule ochronne oraz wyłączenia lokalnych rynków cukru i bananów – oferują tym regionom możliwość pogłębienia integracji między nimi przy jednoczesnym uwzględnieniu wrażliwości ich rynków.

3. DEBATA PUBLICZNA

Publiczna debata dotycząca przyszłości europejskiej strategii dla regionów najbardziej oddalonych, która miała miejsce od września 2007 r. do maja 2008 r., stanowi ważny etap pogłębiania dialogu i partnerstwa między Unią Europejską, państwami członkowskimi i regionami najbardziej oddalonymi.

Liczne otrzymane uwagi oraz inicjatywy podjęte na poziomach regionalnym i lokalnym wskazują na wysoki poziom zaangażowania oraz zainteresowania wśród ogółu zainteresowanych stron.

Międzyinstytucjonalna konferencja partnerska zorganizowana w dniach 14-15 maja 2008 r. w Brukseli zmobilizowała prawie trzystu uczestników, którzy mieli okazję podzielić się poglądami na temat realiów życia w najbardziej oddalonych europejskich regionach oraz wyzwań, które przed nimi stoją.

Poza szczegółową analizą wyników konsultacji¹² wydarzenie to pomogło sformułować wiele kluczowych przekazów:

Ogólnie pozytywny bilans wdrażania strategii z 2004 r.

- Jednogłośnie uznanie potrzeby istnienia zintegrowanej europejskiej strategii oraz potwierdzenia trzech osi priorytetowych zdefiniowanych w 2004 r., tj.: dostępności, konkurencyjności i integracji regionalnej. Potrzeba kontynuowania prowadzonych działań, szczególnie w celu zmniejszenia deficytu dostępności RNO oraz wzmocnienia ich integracji regionalnej.

¹⁰ Program Makaronezja dotyczy ponadnarodowej przestrzeni współpracy terytorialnej grupującej Wyspy Kanaryjskie, Maderę i Azory.

¹¹ Komunikat Komisji z dnia 24.10.2007 r. w sprawie przyszłości stosunków między Unią Europejską a Republiką Zielonego Przylądka COM(2007) 641 wersja ostateczna.

¹² Wszystkie nadesłane w ramach konsultacji społecznych uwagi jak również ich synteza płynących z nich wniosków są dostępne na stronie http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/rup/contri_fr.htm.

- Uznanie znaczących postępów odnotowanych w ostatnich latach dzięki wdrożeniu konkretnych środków, szczególnie w ramach polityki spójności, rolnej, badań naukowych oraz konkurencji.

Zasadność tematów zaproponowanych w komunikacie z 2007 r.

- Potwierdzenie zasadności czterech tematów zaproponowanych w komunikacie z września 2007 r.¹³, mających na celu uzupełnienie trzech osi strategii. Tematy te opisują główne wyzwania, przed którymi stoją RNO zarówno pod względem trudności w sprostaniu im (wysokie koszty adaptacyjne w kontekście zmian klimatycznych, skutki wzrostu demograficznego lub starzenia się społeczeństwa, skutki nasilenia nielegalnej imigracji) jak i pod względem możliwości rozwoju, które przynoszą (kwestia dywersyfikacji w rolnictwie, wykorzystanie potencjału morza).

Potwierdzenie istnienia przeszkód i wykorzystanie atutów regionów najbardziej oddalonych

- Potwierdzenie istnienia przeszkód w rozwoju RNO o trwałym charakterze oraz wniosek o konsolidację istniejących instrumentów mających na celu przewyższanie trudności.
- Gotowość do pełnego wykorzystania atutów i przewagi komparatywnej tych regionów w Unii Europejskiej i w porównaniu z sąsiednimi krajami trzecimi (wyjątkowa pozycja geostrategiczna, wyjątkowy potencjał w obszarze odnawialnych źródeł energii, monitorowaniu skutków zmian klimatycznych i działaniach adaptacyjnych, różnorodność biologiczna). Te szczególne cechy RNO czynią z nich wyjątkowe laboratoria umożliwiające testowanie projektów pilotażowych o dużej wartości dodanej dla Unii Europejskiej.

Systematyzowanie ocen skutków działań oraz poszukiwanie lepszej synergii i spójności polityk wspólnotowych zorientowanych na regiony najbardziej oddalone.

- Potrzeba usystematyzowania ocen skutków wdrażania nowych przepisów wspólnotowych zwłaszcza w dziedzinie ochrony środowiska, rolnictwa, rybołówstwa, a także negocjowania międzynarodowych umów handlowych, które wywierają bezpośredni wpływ na gospodarkę RNO.
- Potrzeba wzmocnienia spójności pomiędzy różnymi politykami wspólnotowymi oraz zagwarantowania uwzględnienia rzeczywistej sytuacji RNO.

Poprawa znajomości pewnych zjawisk oraz dotyczących ich danych statystycznych

- Potrzeba dysponowania wiarygodnymi danymi, pełnymi i właściwymi dla szczególnych warunków RNO, aby opracowywać, wdrażać i skutecznie oceniać wpływ polityk. Proponuje się liczne badania dotyczące: migracji i tendencji demograficznych, wpływu migracji na spójność gospodarczą i społeczną regionów najbardziej oddalonych, skutków zmian klimatycznych dla gospodarek tych regionów, wpływu liberalizacji handlu na rolnictwo.

¹³ Zmiany klimatyczne, zmiany demograficzne, przepływy ludności, rolnictwo i polityka morska.

Wszystkie te uwagi i komentarze zostały wzięte pod uwagę przez Komisję w trakcie przygotowywania niniejszego komunikatu oraz będą uwzględniane na etapie wdrażania polityk wspólnotowych wpływających na sytuację RNO.

4. W KIERUNKU NOWEGO PARADYGMATU: WYKORZYSTANIE SZCZEGÓLNYCH UWARUNKOWAŃ RNO

W epoce globalizacji i poszukiwań możliwości wzmocnienia konkurencyjności Europy konieczne jest wspieranie rozwoju sektorów przynoszących największy wzrost gospodarczy, w ramach których RNO wykazują się potencjałem specjalizacyjnym i dużą przewagą komparatywną. Regiony te stanowią ponadto podatny grunt dla rozwijania nowatorskich inicjatyw i projektów pilotażowych, które są w interesie całej Europy. Ten nowy paradygmat oparty na wykorzystaniu atutów RNO jako dźwigni rozwoju gospodarczego musi prowadzić do reformy strategii i do oparcia jej na sektorach o dużej wartości dodanej takich jak sektor rolno-spożywczy, różnorodność biologiczna, odnawialne źródła energii, astrofizyka, aeronautyka, oceanografia, wulkanologia, sejsmologia. Należy również odnotować rolę RNO jako najdalej wysuniętych placówek Unii Europejskiej w świecie.

4.1. Najdalej wysunięte placówki Unii Europejskiej w świecie

Usytuowane w realiach geopolitycznych i geograficznych całkowicie różnych od panujących na kontynencie europejskim RNO stanowią najdalej wysunięte placówki UE i ułatwiają kontakty z innymi dużymi regionami gospodarczymi. Poprzez swoje związki geograficzne, kulturowe i historyczne z innymi krajami i narodami, zwłaszcza w Afryce i na kontynencie amerykańskim, nadają one również działaniom zewnętrznym UE szczególny wymiar oraz wnoszą konkretny wkład do rozwoju polityki rozszerzonego sąsiedztwa.

Za sprawą RNO Unia Europejska posiada znaczący międzynarodowy wymiar morski, który daje jej bardziej wiarygodny mandat do prowadzenia zrównoważonej polityki morskiej i rozwojowej na obszarze trzech różnych basenów oceanicznych: Makaronezji, Karaibów i południowo-wschodniego regionu Oceanu Indyjskiego.

Położone na szlakach morskich lub cieśninach RNO odgrywają ważną rolę w międzynarodowej wymianie handlowej. Mają do odegrania również znaczącą rolę w dziedzinie zarządzania zasobami morskimi i monitorowania wód przybrzeżnych (np. w zakresie walki z nielegalnym rybołówstwem, piractwem lub handlem narkotykami) lub w zakresie zabezpieczenia transportu (np. poprzez zarządzania transportem ropy naftowej w regionie Karaibów).

Ponadto RNO sąsiadują w z regionami rozwijającymi się, z którymi UE współpracuje w dziedzinach walki z ubóstwem, zrównoważonego rozwoju, zarządzania przepływami migracyjnymi i w obszarze bezpieczeństwa regionalnego. RNO mogą zatem odgrywać rolę uprzywilejowanych partnerów w kontaktach z sąsiadującymi krajami trzecimi zwłaszcza w dziedzinie wzmocnienia zdolności administracyjnych, szkolenia i kształcenia, zdrowia, tworzenia MŚP, rolnictwa, rybołówstwa i zapobiegania zagrożeniom naturalnym.

RNO położone na Atlantyku mają do odegrania strategiczną rolę w specjalnym partnerstwie, które UE¹⁴ właśnie zawarła z Republiką Zielonego Przylądka. Będą one rozwijać współpracę zwłaszcza w obszarach priorytetowych zidentyfikowanych w planie działań dotyczącym tego partnerstwa takich jak walka z przemytem (narkotyków, ludzi) oraz współpraca policyjna.

4.2. Laboratoria o szczególnym charakterze w zakresie walki ze skutkami zmian klimatycznych

Szczególne uwarunkowania geomorfologiczne oraz rozmieszczenie geograficzne RNO stanowią ich zasadnicze atuty w dziedzinie badań naukowych, zwłaszcza w zakresie monitorowania i analizy zjawisk związanych ze skutkami zmian klimatycznych.

Zapobieganie zagrożeniom naturalnym, na które RNO są w szczególny sposób narażone, stanowi pole badań o dużej wartości dodanej. RNO mają również do odegrania rolę platform współpracy technologicznej i naukowej poprzez monitoring i obserwację zagrożeń naturalnych na swoich terytoriach.

W dziedzinie energii RNO muszą sprostać dwóm wyzwaniom: zmniejszeniu zależności od energii z paliw kopalnych oraz wykorzystaniu warunków naturalnych w celu rozwinięcia technologii eksportowych możliwych do wykorzystania w innych regionach. Realizowane lub planowane projekty pilotażowe rozwijają innowacyjne metody wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Poza korzyściami jakie przynoszą środowisku naturalnemu i gospodarce, promują one również europejski know-how.

Projekt NRJRUP ma na celu upowszechnianie wymiany dobrych praktyk oraz transferu know-how między RNO, jak również określenie polityki rozwoju odnawialnych źródeł energii począwszy od wykorzystania zasobów morza.

Projekt GERRI na wyspie Reunion ma na celu osiągnięcie samowystarczalności energetycznej wyspy do 2030 r.

Wielofunkcyjna elektrownia na wyspie Madera (*Aproveitamento de fins múltiplos dos Socorridos*) przyczynia się znacząco do produkcji elektryczności na wyspie, zmniejszając uzależnienie produkcji energii hydroelektrycznej od zmian sezonowych.

W dziedzinie ochrony zdrowia zmiany klimatyczne zwiększają zagrożenia chorobami tropikalnymi. Pojawienie się nowych chorób wymaga powstania nowoczesnych centrów badawczych i monitoringu mikrobiologicznego w regionach objętych chorobami endemicznymi w celu zapewnienia szybkiej i niezawodnej diagnostyki czynników chorobotwórczych oraz oceny ryzyka pojawiania się i rozprzestrzeniania takich czynników. RNO posiadają już infrastrukturę badawczą, którą będą mogły w dalszym stopniu rozwijać. Infrastruktura ta będzie służyć wzmocnieniu bezpieczeństwa sanitarnego całego regionu jak i Europy kontynentalnej.

Stworzone w następstwie epidemii gorączki Chikungunya w 2007 r. Centrum Badań i Monitoringu Nowo Pojawiających się Chorób w regionie Oceanu Indyjskiego (*Centre de Recherche et de Veille sur les Maladies Emergentes dans l'Océan Indien CRVOI*) ma za zadanie opracowanie metod badań multidyscyplinarnych w dziedzinie nowo pojawiających

¹⁴ Komunikat Komisji z dnia 24.10.2007 r. w sprawie przyszłości stosunków między Unią Europejską a Republiką Zielonego Przylądka COM(2007) 641 wersja ostateczna.

się chorób zakaźnych, szczególnie tych które niosą ryzyko wywołania epidemii. Centrum ma służyć priorytetom sanitarnym regionu Oceanu Indyjskiego.

4.3. Znacząca różnorodność biologiczna oraz bogactwo ekosystemów morskich

W dziedzinie bioróżnorodności RNO charakteryzują się wielką różnorodnością gatunków, znacznie większą niż Europa kontynentalna. Bogactwa te leżą u podstaw działalności gospodarczej takiej jak rybołówstwo i turystyka. Są one bazą dla wielu usług ekologicznych takich jak oczyszczanie wody, odnawianie zasobów rybnych, ochrony gleby przed erozją lub dla ochrony wybrzeży w kontekście katastrof naturalnych i zmian klimatycznych. Dziedzictwo to oferuje potencjał dla odkryć i innowacji w dziedzinie badań farmaceutycznych i w rolnictwie.

RNO posiadają ponadto bogate zasoby rybne, które są relatywnie dobrze zachowane. Dno morskie jest prawdziwym żywym laboratorium bioróżnorodności, co pozwala na prowadzenie zrównoważonej polityki rybackiej.

RNO są również cennym terenem badań w dziedzinie biotechnologii, zwłaszcza w obszarze wykorzystania charakterystycznych zasobów morskich takich jak głębokie złoża hydrotermalne czy ekosystemy tropikalne.

Departament studiów oceanograficznych i rybackich Uniwersytetu Azorów stworzył centrum doskonałości z myślą o prowadzeniu studiów i analiz zasobów oceanicznych. Jeden z projektów prowadzonych w tym centrum ma za zadanie podniesienia wiedzy na temat głębin oceanicznych oraz opracowanie technologii ułatwiających dostęp do tych głębin.

4.4. Portale naukowe w strefach geograficznych RNO

Rozwijając na swoich terytoriach najnowocześniejsze technologie informacyjno-komunikacyjne RNO stają się platformami upowszechniania technologii i prawdziwymi centrami naukowymi w swoich regionach.

Projekt SEAS¹⁵ w Gujanie ma za zadanie zgromadzić dane satelitarne w oparciu o obserwację środowiska Amazonii i Karaibów. Ta jedyna w swoim rodzaju platforma technologiczna w Europie i Ameryce Południowej dysponuje danymi niezbędnymi do monitorowania zasobów naturalnych basenu Amazonki (7 mln km²) i zarządzania nimi oraz przyczynia się do realizacji inicjatywy o nazwie „Globalny monitoring środowiska i bezpieczeństwa”.

Od 2005 r. Gwadelupa wdraża projekt sieci podmorskich kabli cyfrowych zapewniający szybką transmisję (*Global Cable Network*) począwszy do Puerto Rico i obsługujący 14 wysp Karaibów wschodnich aż do Trynidadu i Tobago. Ta ważna infrastruktura, która obejmuje swym zasięgiem 2100 km, pozwala wzmocnić znacząco zdolności operatorów telekomunikacyjnych oraz zaoferować użytkownikom bardzo konkurencyjne taryfy.

Korzystając z ważnej w astronomii doskonałej widoczności nieba, Centrum Astrofizyczne Wysp Kanaryjskich stało się ośrodkiem badań uznanych na poziomie światowym. Posiada ono najnowocześniejsze w Unii Europejskiej teleskopy i instalacje astrofizyczne. Planowane

¹⁵ Centrum doskonałości SEAS w Gujanie: Monitoring Środowiska Amazonii prowadzony przez satelitę (*Surveillance de l'Environnement Amazonien assisté par Satellite*).

uruchomienie na Wyspach Kanaryjskich wielkiego teleskopu, unikatowego w skali światowej, umożliwi europejskim astrofizykom pracę nad nowymi projektami o wysokim zaawansowaniu technologicznym.

4.5. Produkty rolne wysokiej jakości

Oryginalność produktów rolnych pochodzących z RNO oraz ich jakość sprawia, że powinny być one lepiej znane. Eksport produktów atrakcyjnych ze względu na ich jakość i oryginalność również przyczynia się do rozwoju gospodarczego RNO. Tytułem przykładu można podać rum z Martyniki, ananasy Victoria z Reunion czy melony z Antyli, wino z Madery, sery i herbatę z Azorów, wina i sery z Wysp Kanaryjskich czy też kwiaty lub inne rośliny ozdobne pochodzące ze wszystkich RNO.

Centrum Badań Rolniczych i Przyrodniczych na Martynice (*Pôle de Recherche Agro-environnementale de la Martinique* – PRAM) pracuje nad rozwojem zdyswersyfikowanego i zrównoważonego rolnictwa jak również nowych nisz rynkowych, zwłaszcza poprzez rozwój lokalnych odmian owoców, które często są niewystarczająco wykorzystywane, jak również nad poprawą genetyczną odmian oraz nad wprowadzeniem zrównoważonego systemu produkcji.

Jak pokazują wszystkie ww. przykłady, RNO już obecnie wdrażają innowacyjne rozwiązania pozwalające na lepsze wykorzystanie ich atutów. Zdolności te należy wzmacniać, aby RNO mogły osiągnąć większą dynamikę rozwoju gospodarczego i odgrywać bardziej znaczącą rolę w Unii Europejskiej.

5. PROPOZYCJE DZIAŁAŃ

Nie przesądzając o ewolucji przyszłych głównych ram politycznych Unii, zwłaszcza dotyczących opracowywania perspektyw finansowych po 2013 r. i w kontekście urzeczywistnienia nowego paradygmatu rozwoju RNO, Komisja proponuje lepsze wykorzystanie istniejących instrumentów wspólnotowych, jak również serię działań które można wdrożyć w ramach obecnego budżetu.

5.1. Wykorzystanie istniejących instrumentów wspólnotowych

W zakresie finansowania RNO skorzystają z 7,8 mld EUR przeznaczonych na inwestycje wspólnotowe w okresie 2007-2013 (EFRR, EFS, EFRROW, EFR, POSEI). Należy zatem dążyć do wykorzystania tych wszystkich instrumentów jak również do elastyczności przewidzianej w rozporządzeniach dotyczących wdrażania nowych priorytetów, np. w trakcie strategicznej śródkresowej debaty dotyczącej sprawozdań krajowych za rok 2009 oraz dotyczącej sprawozdania Komisji w 2010 r.

Służby Komisji będą kontynuować współpracę z EBI oraz EFI w celu promowania inicjatyw JEREMIE i JESSICA w tych regionach.

RNO będą mogły się również zaangażować w inicjatywę „Regiony na rzecz zmian gospodarczych” jak również w jej część „fast-track” wdrażaną w ramach segmentu interregionalnego dotyczącego celu współpracy terytorialnej i w program zrównoważonego rozwoju miejskiego (Urbact II). Promując powstawanie sieci aktorów regionalnych i projektów pilotażowych docelowo zintegrowanych z programami konwergencji i konkurencyjności, inicjatywa ta obejmuje kwestie priorytetowe, szczególnie ważne dla RNO

takie jak „podnoszenie znaczenia obszarów przybrzeżnych” oraz „korzystanie z mórz i oceanów”.

W dziedzinie kształcenia i szkolenia Komisja wspiera rozwój nowych umiejętności i know-how, które będą miały zasadnicze znaczenie dla jednostek w obliczu wyzwań, które niesie XXI w. Te działania adaptacyjne w obszarze kapitału ludzkiego będą musiały być oparte na zwiększonym uczestnictwie programach wymian studenckich, na tworzeniu kluczowych kompetencji dzięki procesowi uczenia się przez całe życie¹⁶ oraz poprzez wzmacnianie współdziałania systemów kształcenia i szkolenia w Europie.

Ponadto RNO muszą być w stanie wykorzystywać możliwości płynące z istniejących programów wspólnotowych w dziedzinach badań naukowych, transportu, energii, innowacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, kształcenia lub w zakresie kultury poprzez aktywne uczestnictwo w odpowiednich zaproszeniach do składania wniosków.

5.2. Odpowiadanie na nowe wyzwania, podnoszenie umiejętności, wzmacnianie partnerstwa

W kontekście kwestii analizowanych w trakcie konsultacji społecznych Komisja proponuje zwłaszcza następujące działania:

(a) Zmiany klimatyczne

- Zapoczątkowanie analizy skutków gospodarczych działań adaptacyjnych w strefach przybrzeżnych. Badanie to obejmie całą Unię Europejską; w jego zakresie znajdzie się jednak szczegółowa analiza dotycząca RNO. Powinno się ono przyczynić do systematycznej wymiany dobrych praktyk dotyczących kosztów oraz planowania działań adaptacyjnych w regionach przybrzeżnych.
- Wspieranie wdrażania polityki zintegrowanego zarządzania ryzykiem w strefach przybrzeżnych (zalewanie, erozja wybrzeża, zmniejszenie narażenia ludności i dóbr materialnych) systemu monitorowania i ostrzegania w kontekście bezpieczeństwa i ochrony ludności.
- Opracowanie dobrowolnego planu ochrony przyrody opartego na doświadczeniach Natura 2000.
- Opracowanie i wdrożenie środków mających na celu walkę z gatunkami inwazyjnymi.
- Uznanie wrażliwości regionów najbardziej oddalonych w kontekście białej księgi dotyczącej przystosowania się do zmian klimatycznych.

(b) Zmiany demograficzne i przepływy migracyjne

- Rozpoczęcie badania skutków, aby lepiej zrozumieć konsekwencje – pozytywne i nie tylko – przepływów migracyjnych oraz zmian demograficznych dla tych regionów, rynku pracy, usług użyteczności publicznej, kształcenia i opieki

¹⁶ Zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz.U. L 394 z 30.12.2006 r.

medycznej w RNO. Pozwoli to na określenia „bilansu migracyjnego” dla każdego regionu. W trakcie oceny śródkresowej ostatniego programu „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi 2007-2013” Komisja oceni, czy potrzebne są nowe działania, w tym zasadność i wykonalność wdrożenia „europejskiego funduszu dostosowawczego w dziedzinie migracji”.

- W kwestiach związanych z demografią Komisja zachęca państwa członkowskie oraz władze regionalne RNO do rozpoczęcia lub, w odpowiednich przypadkach, wzmocnienia prac badawczych w celu uwzględnienia czynników zmian demograficznych w trakcie określania swoich polityk, zwłaszcza w kwestii kształcenia, szkolenia i zatrudnienia, jak również w ramach programowania funduszy strukturalnych. Komisja zachęca również krajowe organy statystyczne do dalszej współpracy z Eurostatem.

(c) *Rolnictwo*

- Dalsze wykorzystywanie możliwości oferowanych przez system POSEI w kwestiach dotyczących kształtowania i podziału środków budżetowych zarezerwowanych dla każdego RNO, liczby rodzajów produkcji, które mają być wspierane, jak również monitorowania problemów środowiskowych związanych z konkretnymi zanieczyszczeniami.
- Promowanie wykorzystania różnych rodzajów pomocy skierowanych do młodych rolników chcących rozpocząć lub doinwestować produkcję, którą można odpowiednio dostosowywać w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich, uwzględniając szczególne potrzeby regionalne.
- Wykorzystanie wszystkich oferowanych przez programy wspólnotowe możliwości promocji produktów¹⁷ oraz włączenie do nich większej ilości produktów przyczyni się niewątpliwie do rozszerzenia rynków zbytu oraz do stworzenia prężnych sektorów rolnego i rolno-spożywczego.

(d) *Polityka morska*

- Dostosowywanie zintegrowanej europejskiej polityki morskiej oraz różnych działań sektorowych przewidzianych w planie działań do szczególnych uwarunkowań RNO.
- Pogłębianie znajomości problematyki morskiej i środowiska morskiego oraz wartości usług dostarczanych przez ekosystemy morskie w RNO poprzez szczegółową analizę w ramach projektu gromadzenia danych społeczno-gospodarczych dotyczących sektora morskiego zbieranych przez Eurostat oraz przez europejską sieć informacji i obserwacji środowiska morskiego (EMODNET). Otrzymane informacje pozwolą na przeprowadzenie kompleksowej analizy RNO w ramach „Atlasu morza”, który będzie opublikowany w 2009 r. przez Komisję.

¹⁷ Program promocji symbolu graficznego RNO (rozporządzenie Rady 247/2006) oraz załącznik I do rozporządzenia Komisji 501/2008 – indykatywny budżet roczny: 1 mln EUR jak również środki na promocję produktów przewidziane w systemie POSEI.

- Stworzenie sieci poświęconych badaniom i zwiększeniu roli RNO w monitorowaniu środowiska morskiego na potrzeby Europy w ramach nowej strategii badań morskich¹⁸. Wsparcie dla badań dotyczących znajomości i ochrony ekosystemów morskich oraz zarządzania nimi w ramach siódmego programu ramowego w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego.
- Zachęcenie RNO od odgrywania strategicznej roli w dziedzinie zarządzania i monitorowania obszarów morskich w ich regionach zwłaszcza poprzez rozwój ich własnej zintegrowanej regionalnej polityki morskiej oraz planów zagospodarowania przestrzennego morza, a także poprzez działania prowadzone we współpracy z krajami trzecimi w ramach wspólnotowych programów współpracy terytorialnej czy też regionalnego planu monitorowania rybołówstwa w wodach południowo-zachodniego Oceanu Indyjskiego.
- Upowszechnianie połączeń morskich pomiędzy RNO a sąsiadującymi krajami trzecimi w celu wzmocnienia wymiany gospodarczej i kulturalnej, poprzez zmianę – nie później niż w trakcie przygotowywania ich kolejnej wersji – aktualnych wytycznych wspólnotowych odnośnie do pomocy państwa dla transportu morskiego, aby umożliwić pomoc na uruchamianie takich połączeń. Organizując tego typu połączenia RNO mogą skorzystać z kontraktów na świadczenie usług o charakterze publicznym w oparciu o kryteria, o których mowa w sprawie „Altmark”¹⁹.

(e) *Wzmocnienie partnerstw*

- Przyjmując nowe przepisy wspólnotowe należy poprawić ocenę ich skutków dla RNO, aby zapewnić ich spójność. W tym kontekście działania grupy międzyinstytucjonalnej RNO w Komisji mogłyby być rozszerzone w miarę potrzeby o grupy zadaniowe ad hoc pracujące nad poszczególnymi problemami.
- Rozpoczęcie badania społeczno-gospodarczego dotyczącego czynników wzrostu w RNO, które skoncentruje się na sektorach wzrostu gospodarczego zidentyfikowanych w niniejszej strategii i które określi główne przeszkody w ich rozwoju oraz przedstawi możliwości ich usunięcia.
- Uwzględnienie zmian w strategii dla RNO przy pełnym zaangażowaniu ich przedstawicieli w następujące procesy i działania: zielona księga w sprawie spójności terytorialnej; przyszłość polityki spójności po 2013; reforma budżetu UE; integracja regionalna na rzecz rozwoju państw AKP; zielona księga dotycząca przyszłości stosunków UE oraz krajów i terytoriów zamorskich oraz ewolucja europejskiej polityki morskiej.
- W ramach umów o partnerstwie gospodarczym (EPA) oczekuje się, że RNO będą konstruktywnie uczestniczyć w procesie ich finalizowania i wdrażania. Powinny one przede wszystkim skorzystać z możliwości, które niesie wzmocnienie

¹⁸ COM (2008) 534 „Europejska strategia na rzecz badań morskich Wykorzystanie spójnych ram Europejskiej Przestrzeni Badawczej jako wsparcia dla zrównoważonego wykorzystania mórz i oceanów”.

¹⁹ Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości – JO C226/1 z 20.09.2003 r.

współpracy regionalnej w obszarze handlu towarami i usługami, a także w innych dziedzinach, takich jak usługi, własność intelektualna oraz zamówienia publiczne. Zwłaszcza w tych dziedzinach, w których RNO posiadają przewagę komparatywną, powinny one rozwijać rzeczywistą komplementarność między swoimi gospodarkami tych a gospodarkami państw AKP. W tym kontekście ważne jest wspieranie działań mających na celu wzmocnienie zdolności RNO do dostosowywania się do dotyczących ich procesów handlowych i polityki handlowej UE.

- Zorganizowanie wspólnie z RNO sesji informacyjnych mających na celu lepsze wyjaśnienie instrumentów i polityk wspólnotowych (7. program ramowy, upowszechnianie możliwości współpracy między EFR a EFRR itd.).
- Zorganizowanie wspólnie z państwami członkowskimi i RNO forum najbardziej oddalonych regionów europejskich, które będzie się odbywać co dwa lata (tworzenie sieci dobrych praktyk, dodatkowe środki dla inicjatyw promujących sektory rozwoju gospodarczego, działania informacyjne dotyczące szczególnych problemów RNO itd.).

6. PODSUMOWANIE

Poprzez niniejszy komunikat Komisja odpowiada na wniosek Rady Europejskiej z grudnia 2007 r., biorąc jednocześnie pod uwagę opinie wyrażone przez zainteresowane strony w trakcie konsultacji społecznych.

W obliczu globalnych wyzwań – kryzysu energetycznego, kryzysu żywnościowego, zmian klimatycznych, presji demograficznej i przepływów migracyjnych oraz natychmiastowej potrzeby lepszego zarządzania zasobami mórz i oceanów – konieczne jest zwiększenie roli RNO. Regiony te są prawdziwymi laboratoriami pomysłów w ramach których zjawiska te można zidentyfikować, podać analizie i nadać im kształt. Doświadczenie RNO są bardzo cenne dla państw z ich obszarów geograficznych i dla reszty państw Unii Europejskiej.

To właśnie ten potencjał, nośnik nowego paradygmatu, należy lepiej wykorzystać w przyszłości. Nie może to jednak prowadzić do zredukowania zainteresowania rozwojem sektorowych polityk europejskich, w ramach których należy wykorzystać wszystkie istniejące możliwości.

Nowe podejście musi zainicjować działania o dużej wartości dodanej oraz promujące zrównoważony rozwój, które w dłuższej perspektywie powinny przerodzić się w nową strategię na rzecz RNO.